

által contrahált kötelezettségért. Hasonló Döntés C. Rp. IV. 8256/1915. Hiteljogi Döntvénytár 1916. évf. 135. eset, ugyanitt hivatkozás a Kúria 731/1892. sz. határozatára.)

A keretteremtés elvének a vétlen felelősség témakörén kívüli érvényesítésére is kétségtelenül hátrányosan hat vissza a felelősségi körnek a hivatkozott újabb gyakorlatban történő megszorítása, holott, amint erre ifj. Szigethi László idézett cikkében Meszlény Arturnak a svájci polgári törvénykönyvről szóló könyvére támaszkodva, helyesen fejt ki, hogy a felelősség jelzett irányu megszorítása a társadalmi együttműködés nagy értékű biztosítója. Ennek a társadalmi együttműködésnek a jogeszközeivel való alátámasztása pedig a jogfejlődésnek társadalmopolitikai követelménye.

B. S.

Különbség magkereskedő és mezőgazda vetőmag eladási szavatossága között.

A Kúria érdekes vetőmagszavatossági perben hozott most szeptemberben ítéletet, mely közel egy évtized óta huzódó többrendbeli pernek vetett véget és tárgyánál fogva fontos jelentőségű jogi kérdésekben való vitára ad alkalmat.

Az eset a következő: A. földbirtokos gazda tekintélyes mennyiségű kukorica vetőmagot vásárolt B. mag- és terménykereskedő cégtől. Az eladó cég cirka 90% csiraképességet garantált A. gazdának. B. magkereskedő a vetőmagot C. magkereskedéssel foglalkozó részvénytársaságtól szerezte be, ez utóbbi pedig D. termelő gazdától vásárolta. A kukoricát vetés idején április 30-án leszállították A. gazdának úgy, hogy B. magkereskedő diszponált C.-nél a mag szállítása végett, ez pedig D. termelő gazda által közvetlenül A. gazdának küldette meg.

A kukoricát A. elvetette, de az rosszul, ritkán kelt és minden ápolás dacára a termés lényegesen rosszabb és kevesebb lett, mint ami 90%-os csiraképességűnek garantált mag után várható lett volna és lényegesen kevesebbet termett, mint a szomszédos hasonló minőségű földeken ugyanakkor elvetett kukoricák, miért is A. gazda nagy összegű kártérítési pert indított az eladó magkereskedő cég ellen.

A bíróság mindhárom fórumon elmarasztalta az eladó magkereskedő céget, de nem ítélte meg csak a kár $\frac{1}{3}$ -át azon okból, mert A. vásároló gazda sem járt el a vetésnél a rendes gazda gondosságával, miután azon évben a rendkívül hideg tél folytán a földművelésügyi miniszterium külön rendelkezést tett a kamaráknál és ezt rádióon is közölték a gazdákkal, hogy a kukoricából a szokásosnál jóval többet vessenek, mert a mag csiraképessége sok helyen nem tökéletes. A. pedig nem volt erre figyelemmel. Ezért a bíróság a kárt megosztotta felperes és alperes között.

B. pervesztes magkereskedő még az elsőbírói ítélet után jogmegállapítási pert indított C. később pedig D. ellen is, kérvén kártérítési igényének megállapítását az ellene A. által indított és jogerősen még el nem döntött perben hozandó *ítélet eredményéhez képest*. Ezen perek közül az elsőt B. megszüntette, mert időközben C. kényszeregyességet kért, a D. elleni jogmegállapítási pert pedig a bíróság jogerősen elutasította, nem találván szükségesnek megállapítani előre B. felpéres igényét. Azután közben D. termelő gazda is beperelte C.-t a vetőmag kukorica vételárának megfizetése iránt. Ezen per azzal végződött, hogy C. kényszeregyességet kötött hitelezőivel és ennek folytán D. is kénytelen volt a 20%-os megállapított kvótába beleegyezni vételár követelésére.

Végül a pervesztes B. természetesnek gondolván, hogy ha el is vesztette a szavatossági pert A. gazdával szemben, akinek kártérítést kell fizetnie és habár jogmegállapítási perei sem vezettek sikerre C. és D. ellenében, de végeredményben mégis a legutolsó sorban szavatoló D. termelő fog felelni és kártérítésre lesz kötelezve, megindította most már a kártérítési pert D. ellen.

A per megindítása előtt C. B.-re engedményezte a D.-vel kötött magvételi ügyletből folyó kártérítési igényét. Így B. két alapon lépett fel D.-vel szemben. Először C. jogán, mint engedményes, azután önállóan a saját jogán azzal, hogy D. a hibás mag által neki is kárt okozott. Mindkét alapon elutasították a bíróságok a keresetet és most végső fokon a Kúria is. C. jogán nem találta megítélhetőnek a Kúria B. kártérítési igényét, mivel C. D.-vel ennek vételár követelési perében egyezséget kötött, melynek során kártérítési igényét nem tartotta fent, tehát azt nem is engedményezhette B.-re, saját jogán pedig elutasította, mert B. nincs jogviszonyban D.-vel, aki C.-vel kötötte a vetőmag eladási ügyletet, tehát B. szerződéses viszonyból folyó kellékszavatosság alapján ellene nem léphet fel, sem jogellenes tiltott cselekményből származó kár esete nem forog fent.

Szóval végül B. magkereskedő benne maradt a kárban, D. termelő pedig mentesült a kártérítés alól.

Felvetődik a kérdés, hogy mi a különbség a magkereskedő és termelő szavatossága között és nem-e lehetett volna jelen esetben a fatális vetőmag eredeti helyét, a termelőt marasztalni. Szerény nézetem szerint igen.

A magkereskedő szavatosságát jogszabályaink már régen precizizálták. Már az 1182/1877. évbeli kúriai döntvény (115. E. H.) határozottan kimondta, hogy: „a magkereskedő a tőle vásároló termelő irányában jótállás különös kikötése nélkül is szavatossággal és felelősséggel tartozik azon kárért is, mely az említett minőség hiányából keletkezik.” Szóval jótállás kikötése nélkül is felel. Ebből viszont az következne (a contrario), hogy

az eladó, aki nem magkereskedő, csak akkor felel az eladott vetőmagért, ha kifejezetten jótállott. D. termelő, amikor C.-nek eladta a magot, annak 80% csiraképességéért garantált. A termés csökkenés a rossz mag miatt A.-nál 40%-ra rugott, továbbá 29% mag egyáltalában nem kelt ki. C. a D. által szállított magból többeknek eladott vetőmag célra, kiknél hasonló panaszok voltak. Ezen magvak csiraképessége a Vetőmag Vizsgáló Állomás megállapítása szerint 38%—82% csiraképességűnek találtott, de hogy A.-nak ezen magok közül melyik lett szállítva, az a pontos hiteles mintavétel hiánya miatt megállapítható nem volt. A terméseredmények arra mutatnak, hogy nem volt 80% csiraképességű.

De vegyük csak azt, hogy milyennek kell lennie a „vetőmag“-nak, ha nincs kikötve semmi csiraképességi százalék, hanem csak annyi, hogy vetőmagul kell alkalmasnak lennie. Kétségtelenül olyannak, hogy a rendeltetészerű használatnak megfelelően, vagyis egy jó átlagos szokvány minőségű „vetőmag“ kell, hogy legyen. A kukorica csiraképességére vonatkozólag Cserháti, a növénytermelés atyamestere 83%-ban szabja meg az átlagos jó vetőmag csiraképességét. A Vetőmagvizsgáló Intézet szabályzata szerint most már I. rendű kukoricának 97%, II. rendűnek 90% csiraképességgel kell rendelkeznie. Kivánatos lenne szigorúbb szankciókhoz is kötni a rossz vetőmag eladását az annyiszor hangoztatott többtermelés érdekében.

Általában a kellékszavatosság megállapításához elegendő, ha az eladó a szerződéskötéskor valamely tulajdonság fennforgását állítja. (P. III. 5402/1921. kúriai határozat). Tehát az eladás természetéből kifolyó felelősségnél fogva az eladó felelős azon kárért, mely a mag minőségének tulajdonítható. Ezen felelősség objektív, az eladó vétkességétől függetlenül alakul. A K. T. 348. §-a szerint, ha az árú a kikötött vagy törvényes kellékeknek meg nem felel, a vevőnek jogában áll az ügylettől elállani vagy a vételár aránylagos leszállítását igényelni, emellett kártérítést is követelhet. Ha nincs közelebbi meghatározás, akkor a vetőmagnak (K. T. 321. §.) középminőségűnek kell lennie, mindenestre olyannak, hogy az közönséges rendeltetésének megfelelően, vagyis egy átlagos csiraképességű vetőmag legyen. (A Vetőmagvizsgáló Intézet szabályzata az átlagos csiraképességet 90—97%-ban állapította meg.) Tekintve tehát, hogy a termelő gazda, aki jól kell, hogy ismerje a saját termelte magot, mert ő veti, ápolja, aratja és kezeli a magot és vetés céljára adja el azt, ezzel hallgatólagos kikötés történt, hogy annak vetőmag célra meg is kell felelnie. Több bírói határozat megállapította már, hogy a vetőmagnak olyannak kell lennie — minden külön kikötés nélkül — hogy az közönséges rendeltetésének megfelelően. Már pedig egy olyan vetőmag kukorica, mely csak pl. $\frac{2}{3}$ -ad

részében csirázik, termelésre nem felel meg, mert a gazda nem azért vásárolja, hogy a földje egy harmada jövedelmet ne hozzon. Az angol jog épen olyan szigorúan állapítja meg a termelő mint a magkereskedő szavatosságát, úgy hogy a termelő is minden külön jótállás nélkül szavatol a vetőmagért és ezen szavatosság a vételi jog gerincét képezi. A szavatossághoz nem kell subjektív culpa vagy dolus, hanem maga az objektív valótlan-ság, hogy nem felel meg a célnak: a törvényes kelléknek, vagy a hallgatólagosan kikötött kelléknek, elegendő a szavatossági kötelezettség megállapításához. A régebbi jogelvek szerint leginkább csak szerződészegés alapján, mely vétkességen alapult, vagy jogellenes cselekmény által lett valaki kártérítésre kötelezetté. A mai jog már mindinkább a gazdasági érdekekkel számol, az érdekeszme szolgálatában áll. Érdek, melyet a jog véd. A gazdának, ki vetőmagot vesz, habár egy másik termelő gazdától vagy magkereskedőtől, mint a fenti esetek eklatánsul bizonyítják, fontos nagy anyagi érdeke fűződik ahhoz, hogy kifogástalan árut kapjon a jóhiszeműen kötött vétele folytán. Felel tehát a vetőmag eladó nemcsak ex contractu, hanem ex lege is.

A kellékszavatosságra vonatkozó jogszabályok általában a vevő érdekeit vannak hivatva szolgálni.

Ha az idevonatkozó jogszabályokat vizsgáljuk, eltéréseket találunk a Kereskedelmi törvény és Magánjog között. A Magánjogi törvénykönyv javaslata 1385. §-a szerint a vevő szavatossági hiány esetén a vétel felbontását vagy a vételár leszállítását követelheti: nem egyedi dolognál követelheti továbbá, hogy az eladó a hiányos dolog helyett hiánymenteset szolgáltasson. A következő szakasz szerint pedig kártérítést csak akkor követelhet, ha az eladó a hiánymentességért jót állott, vagy a hiányt csalárdul elhallgatta, vagy ha a hiány az eladót terhelő teljesítési kötelezettség oly megsértéséből ered, mely az eladó terhére róható. A K. T. azonban a vétel felbontása vagy a vételárleszállítás joga mellett a kártérítési jogot is járulékosan megadja a vevőnek mindkét esetben. A gyakorlat pedig a K. T. 348. §-át emelte uralomra.

Mint fentebb említve volt, a bíróság megosztotta a kárt és annak csak $\frac{1}{3}$ -át ítélte meg azzal, hogy felperes is hibás volt, mert a vetésnél nem járt el a rendes gazda gondosságával. Ellenben nem rója a terhére azt, hogy a vetőmagot nem vizsgálhatta meg a csiraképességre vonatkozólag, mivel erre már idő nem volt, hiszen a csiráztatási vizsgálatra mintegy 10 napi időre van szükség, a vetés pedig addig nem késhetett a sikertelenség veszélye nélkül. Kétségtelen, hogy a csiraképesség hiányossága egy ú. n. rejtett hiba, melyet a vevő csak akkor és úgy tartozik megvizsgálni, amennyiben és amikor az a rendes üzleti kezelés mellett lehetséges. Ezekben a határidőkben általában a Kúria liberális

álláspontot foglal el. Megállapítja itt is a bíróság, hogy a vevőnek, mivel április 30-án kapta meg a vetőmagot, már nem volt ideje sem hivatalos csiráztatásra sem az ú. n. házi csiráztatási próbára, s így csak a földben tűnhetett ki a hiányosság. A vevő tehát a szerződésalkötéskor ezen hiányt nem ismerte. És nem is terhelte gondatlanság, hogy meg nem ismerte a hiányosságot. Ezen körülmény azért igen fontos, mert ha pl. a vevő terhére hiba vagy súlyos gondatlanság volna róható a hiányvizsgálat elmulasztása miatt, akkor az eladó csak korlátozottan volna szavatosságra kötelezett, t. i. csak akkor, ha jótállott, csalárdul elhallgatta a hibát, vagy ha egy határozottan kikötött tulajdonság hiányzik. Így írja elő a Magánj. Törv.-jav. 1383. §-a. Eszerint azonban pl. ha a lényeges tulajdonság nincsen határozottan kikötve és vevő elmulasztotta a vizsgálatot, akkor eladó nem szavatol. Ez az a pont, hol a bírói gyakorlat még némi ingadozást mutat, de inkább hajlik a vevő érdekében való döntésre, ha a kérdéses tulajdonság az ügylet célja volt és azt hallgatólag így kikötötték. És ebben van is ráció, hiszen a vevő, ha bona fides alapján vásárol, ha ki van kötve a megkívánt kellék és az eladó jótállott, bizik az eladóban és az áru jóságában, felmentve érzi magát előzetes behatóbb vizsgálatától. Ha azonban az eladó semmit sem ígér, akkor könnyelműség volna a vevőtől a tüzetesebb megvizsgálásnak elmulasztása és ennek következményeit viselnie kell. Mert nemesak az a fontos, hogy a szerződő fél mit gondolt, hanem az, hogy okszerűen mit kellett gondolnia.

Megjegyzendő, hogy ezen vetőmagvételi ügylet A. és B. között csak közönséges magánjogi ügylet, ellenben a többi esetekben vagyis B. és C. valamint C. és D. között már kereskedelmi ügylet és így a rejtett hiba megvizsgálására vonatkozó K. T. 346. §-ában foglalt szabályok alkalmazandók, mely szerint tudvalevőleg a vevő tartozik haladéktalanul megvizsgálni az árut, amennyiben ez a rendes üzleti kezelés mellett lehetséges és az eladót erről azonnal értesítenie kell, ellenesetben az árú nem kifogásoltnak tekintetik. B. vagy C. vevőnek tehát ehhez kellett tartania magát D.-vel szemben és ezen kötelezettségüknek meg is felelték azzal, ha D.-t értesítették akkor, amikor a mag hiányossága A.-nál kitűnt illetve, amikor a csiráztatási próba circa 10 napi ideje letelt (jelen esetben a természetes elvetés és csiráztatás ideje ugyanaz), mert azonnal el lett vetve a mag az átvetelkor.

A B. által D. ellen indított legutolsó kártérítési perben az elutasító ítélet egyik fő indokolása, hogy B. nem léphet fel C. engedményező jogán, mert C. egyességet kötött D.-vel a mag hátralékos vételárára vonatkozólag és mivel ez alkalommal kártérítési jogát fent nem tartotta, arról lemondottnak kell őt tekinteni, tehát nem is engedményezhette kárigényét. Az ítélet a

Magánjog szabályára hivatkozik, mely szerint (Magj. törv. jav. 1387. §.): „ha a vevő ismerve a hiányt, a hiányos dolgot teljesítésül mégis elfogadja, szavatosság alapján csak akkor támaszthat követelést, ha jogát ehhez az elfogadáskor fenntartotta“. Eltekintve attól, hogy úgy az engedményező C. részvénytársaságra, mint B. magkereskedőre nézve a tovább eladás céljából vásárolt vetőmagra kötött ügylet feltétlenül kereskedelmi ügylet és így a K. T. szabályai alkalmazandók, mely szerint (349. §.) a vevőnek 6 hónapi ideje van az átvételtől számítva a szavatossági hiány miatti követelését érvényesíteni, t. i. ennyi idő alatt nem évül el a jog, ha a hiba felfedezésekor azonnal értesítette az eladót (346. §.), ez pedig megtörtént, itt az a kérdés döntendő el, hogy a kényszeregyesség megkötése által tényleg lemondott-nak tekintendő-e C. a kártérítési igényről. A kényszeregyesség joghatálya csak a D. által indított vételár követelésre vonatkozott, csak ezen vételárból tett D. kényszerűen 20%-ra engedményt, de nem kártérítési kötelezettsége miatt történt az engedmény, hanem C. kényszeregyességi kérelme folytán. C. kártérítési igénye meg sem nyílt még akkor tulajdonképpen, mert ez csak akkor vehette kezdetét, ha a vetőmagot használó A.-nak B. elleni perében jogerősen megállapítatik a mag hiányos csiraképessége és egyéb fogyatékosága s emiatt a kártérítési kötelezettség. Hiszen abban a megállapítási perben, melyet B. D. ellen indított, épen azzal az indokolással utasította el a bíróság jogerősen a keresetet, hogy az időelőtti, arra még szükség nincs és hogy a kártérítési keresetet, ha már megvolna indítva, úgy is fel kellene függeszteni a Pp. 234. §. alapján az A. és B. közötti kártérítési per eldőltségéig. Ha A. pl. kerészetével el lenne utasítva, akkor B.-nek nincs kárigénye C.-vel sem ennek D.-vel szemben. Tehát arról, ami még nincsen, nem is lehetett lemondani sem kifejezetten, sem a kényszeregyesség elfogadásával, mint konkludens ténnyel hallgatólagosan. Különben is a magánjog szerint is a vevőnek csak akkor kellett volna jogát fenntartani, ha a hiányos dolgot teljesítésül elfogadja kifogástalannak, de erről épen nem is volt szó, mert épen a perek halmaza folyt amiatt, hogy az áru, a vetőmag nem megfelelő volt és a szakértők serege vizsgálta ezt a kérdést, azonkívül a vevő bizonyos kényszerhelyzetben volt már, miután április 30-án a vetőmag elküldésekor illetve megérkezésekor nem volt módjában a mag elvetésével várni, hanem azt azonnal fel kellett használnia és a hiány megállapításához 10—14 napra volt szükség. Ha a vételár nem a kényszeregyesség útján, hanem készpénzben azonnal **fizettetett volna ki**, ez a tény sem tartalmazott volna joglemondást a későbbi kártérítésről, mert hiszen a hiányosságot, mely miat az eladó szavatol, csak hosszabb idő múlva lehetett megállapítani.

Ma, midőn a magkereskedelem a növénynemesítési akciók továbbá kivitelünk fejlődése által igen nagy jelentőséget nyert, célszerű lenne, úgy mint az állatszavatosságot, a vetőmag szavatosság dzsungeljét külön törvényes intézkedéssel szabályozni.

Dr. Berenczei Kováts Lajos.

A közhasználatu gépjárművek és a kötelező szavatossági biztosítás.

I.

Fenti cím alatt a Polgári Jog legutolsó számában dr. *Árvai Nándor* tollából megjelent cikke szeretnék néhány megjegyzést tenni.

Először is tisztázandó a kötelező szavatossági biztosítás jogi természete. „A szavatossági biztosítás, mely arra irányul, hogy a biztosítottnak megtéríttessék az az érték, amely az anyagi jog szabálya szerint harmadik személy javára fennálló kártérítési vagy szavatossági kötelezettségből folyóan terheli, a K. T. 463. §.-a által meghatározott kárbiztosítás, melynek ebbeli minőségén, minthogy közvetlen tárgya a biztosított által viselendő kártérítés összege — nem változtat az, hogy a biztosítottnak ez a kártérítési kötelezettsége emberi életen vagy testi épségen eikövetett kártétel folytán következett be.“ (C. 50/1927.) Ugyanezen az állásponton van a tudomány is, mely szerint a szavatosság illetve felelősség biztosítás kárbiztosítás. (Kuncz, Magy. Ker. és Váltó Jog Vázlata 3. kötet, 338. old. Tury Sándor Kornél A felelősségi biztosítás.) A Kúria gyakorlata szerint a kötelező szavatossági biztosítás jogi természete tekintetében nem különbözik a nem kötelező szavatossági biztosítástól, minthogy az 57000/1931. sz. rend. ebben a kérdésben csak annyit mond, hogy a kötelező szavatossági biztosítás feltételei a Felügyelő Hatóság által jóváhagyandók. (P. VII. 5410/1936.) Tehát a mi jogrendszerünkben a kötelező szavatossági biztosítás nem foglal helyet a harmadik személy javára kötött szerződések között.

Kétségtelen, hogy helyes volna a törvényhozás vagy a bírói gyakorlat útján kimondani, hogy a kötelező szavatossági biztosítás a kárbiztosításnak egy oly speciális faja, amelynél a biztosító által a szerződés folytán teljesítendő szolgáltatás: harmadik kezéhez teljesítendő szolgáltatás. Ennek a szolgáltatásnak az a jellemzője, hogy „az a személy, akinek a kezéhez a szolgáltatást teljesíteni kell, az adóssal szemben egyáltalában nem szerepel jogosultként; őt csupán arra a célra jelölik ki a felek, hogy a teljesítést felvegye.“ (Szladits, Magyar Magánjog Vázlata II. 122.)

Ha majd akár a törvényhozás, akár a bírói gyakorlat kimondja, hogy a kötelező szavatossági biztosításból eredő szolgáltatás harmadik kezéhez teljesítendő szolgáltatás, akkor ezáltal megvalósul a cikknek az az álláspontja, hogy a biztosító s a